

АССЕНТО

листопад 2023

У випуску:

- Інтерв'ю з Ігорем Муравйовим
- Симфонічна кульмінація Мартонівського марафону
- Сучасна початкова музична освіта: шлях до досконалості чи заручниця реформ?
- Ліна Костенко: “Мужність не дається на прокат”

ІГОР МУРАВЙОВ: «УСПІХ МУЗИКАНТА – ЦЕ ПРАЦЕЛЮБНІСТЬ, МЕНЕДЖМЕНТ І ХАРИЗМА»

Музикант на сцені завжди оточений ореолом винятковості, загадковості, піднесення. Та одна справа – бачити його на сцені, екрані чи чути через звучання динаміка, а зовсім інша – поспілкуватися наживо. Це допомагає краще зрозуміти особистість, відчути енергетику, побачити емоції артиста та виразити власні. Можна створити спогади й враження, які не отримати онлайн. До того ж ще цікавіше, коли з цією людиною у вас є (ви розділяєте) спільні захоплення та інтереси. Нещодавно я отримала таку можливість, провівши інтерв'ю з українським

скрипалем, диригентом – Ігорем Муравйовим.

– Пане Ігорю! Цього разу Ви приїхали до Ужгорода на фестиваль «Музичне сузір'я Закарпаття», в рамках якого представите публіці Скрипковий концерт корифея закарпатської композиторської школи І.Мартона. У чому, на Вашу думку, полягає особливість творчості І. Мартона?

– Дійсно дуже цікава музика. Звичайно, музика І.Мартона для

мене була відкриттям. Я його твори виконую вперше, і цей скрипковий концерт мене справді вразив, тому що в ньому поєднані, як фольклорні елементи, так і натяки модернізму ХХ століття і також романтичні риси. Тобто, автор дуже вдало поєднав сукупність епох. Також твір дуже грамотно сконструований і дуже грамотно вибудований за формою: заворожує і артистів, і виконавців, я думаю, захопить і публіку.

– Диригент – це бути добрим психологом, тому що виходиш диригувати симфонічним оркестром (припустимо 50-70 людей), а творчі люди бувають різні, з різними емоційними станами. Вони завжди вважають, що знають як краще, кожен з них є лідер. Як об'єднати, як домовитися з ними, щоб

– Так, сподіваємось на це, я рада, що Вам сподобався наш закарпатський композитор.

– **Як Ви формуєте власні репертуарні програми: як соліст та як диригент?**

– По-різному. Часто буває, що мене запрошують, так як цього разу: пан В.Теличко запросив мене виконати цей концерт. Також часто це буває як мої власні задуми. Тобто, це дуже по-різному буває, залежить від ситуації. Ясно, що більше подобається завжди самому формувати програму. Проте, як от цього разу: твір Мартона для мене був невідомий, але став відкриттям і дуже приємно, що я взявся за нього.

– Диригент має працювати з великою кількістю людей, керувати ними. Чи виникають якісь труднощі з цим?

вони грали те, що хочеш ти? Це дійсно велике мистецтво. Плюс, кожен оркестр різний, до кожного оркестру треба знайти свій підхід. Те, як ти працюєш з одним оркестром психологічно, швидше за все не підійде у праці з іншим. Плюс, український оркестр, чи навіть взяти польський, це теж інша манера, інша подача матеріалу.

Крім того, ти маєш бути добрим інструменталістом. Це дуже важливо. Буває, що

виходять на сцену диригенти, які не вдалися як інструменталісти, вони вважають, що “руками махати” – це дуже просто. Як жартував Р.Муті: «Я можу таксиста за .. хвилин навчити диригувати «Незакінчену симфонію» Шуберта і він буде заробляти 10 000 євро за концерт», але це просто махання руками. Знаєте, все ж таки найбільша місія диригента – репетиційна. Я завжди це порівнюю з тренером у футболі. Тренер під час матчу не грає, як гравець, але всю ідею, всю стратегію закладає саме тренер. Так само й диригент: він не звучить, а якщо відійде – оркестр все одно буде грати. Буде, якщо він вивчив, можливо, навіть не гірше грати. Але найголовніше завдання диригента – перед-концертна підготовка, а на концерті, як і в футбольного тренера – емоційний заряд.

Також диригент має бути хорошим менеджером. Це означає, що ти маєш правильно підбирати репертуар. Це має бути репертуар, який і підвищує рівень твого колективу, і буде розвивати

публіку, привчати її. Завжди треба знаходити золоту середину. І плюс, якщо це турне, це те, що буде добре продаватися, те на що публіка буде

йти, тому що це теж тебе розвиває. Чим правильніше ти обираєш репертуар, що більше ти маєш такі менеджерські здібності, то більше в тебе буде потім концертів, то більше музиканти будуть грати, більше будуть розвиватися і заробляти в тому ж числі, це теж адекватні речі, правда?

– При кожному новому диригентові оркестр по-різному відкривається.

– Абсолютно по-різному і це нормально, це класно.

– **Що, на Вашу думку, у сучасних умовах продуктивніше: збирати більшу частину аудиторії, виконуючи шедеври відомих композиторів, чи просвітницька діяльність – відкриття нових імен, невідомих творів і т.ін.?**

– Я думаю, що це має бути поєднання, тому що ми мусимо готувати нашу публіку, і почати

одразу з якихось полотен А.Шенберга, чи Г.Малера трошки складно буде для пересічної публіки. Але поступово ми маємо «відкривати

для них двері» академічного мистецтва, класичної музики, щоб вони поступово “росо а росо” – як музичний термін (посміхається) пізнавали дійсно високе мистецтво. В першу чергу це наша місія – привести їх до того високого мистецтва, щоб навіть те, що в нас називається “найскладніші полотна академічного мистецтва” були для них зрозумілі, приємні і захоплювали їх в першу чергу духовно і розумово.

– Ви співпрацюєте із зарубіжними музикантами. Наскільки вони обізнані з українською музикою? Чи вплинули на їх зацікавлення трагічні воєнні події в Україні?

– Вплинули. Дуже шкода, що саме трагічні події на них вплинули, тому що багато моїх друзів-музикантів, які з-за кордону казали: «Дивно, чому ми не виконували цю музику, тому що ця музика дійсно дуже добра». Напевно, я бачу вину завжди в нас, і в собі в тому числі, що ми мало подавали своєї музики. Це потрібно було завжди робити більше. Очевидно, що треба було і ретельніше вибирати що подавати європейським слухачам. Але, напевно ми... це був наш такий мінус, що ми мало її подавали. Проте, ніколи не пізно. Зараз українська музика справді звучить по цілому світу, звучить у кращих залах світу. Це фантастика, це, знаєте, з якогось боку наш шанс відкрити

європейській публіці наше українське мистецтво.

– Так, справді, ми багато зосереджуємося на композиторах різних країн, епох, а своєму приділяємо менше уваги.

– **Не секрет, що в сучасному світі значного поширення здобула масова поп-музика. Як, на Вашу думку, класична академічна музика може конкурувати з цим явищем?**

– Я вважаю, що класична академічна музика не повинна конкурувати з поп-музикою, це зовсім інша гілка мистецтва. Знаєте, здобувати якісь рейтинги, чи бути першим – це не для того. Академічна музика занадто висока, щоби конкурувати з поп-матеріалом. Поп-мате-

ріал є життєздатним якийсь період. Ясно, що існують поп-композиції, які тримаються в ефірі по 40-50 років, але все ж таки, здебільшого – це композиції того, чи іншого часу, того чи іншого періоду, тобто максимально рік-два. А академічне мистецтво є вічним, і в тому є наша перевага, тому ми не в конкуренції, і нам не потрібно нічого нікому доводити.

але «продати себе» в хорошому розумінні цього слова. Третє – це харизма.

– **Які люди у Вашому житті вплинули на Вас найбільше, як на особистість загалом, так і на формування творчих смаків?**

– На кожному етапі мені так повезло, що була якась людина, що на мене позитивно впливала. У школі-десятиріччі ім. С. Крушельницької

у Львові – це моя викладачка Володи-мира Шургот. Згодом в національній музичній академії ім. М. Лисенка – мій професор по класу скрипки Володимир Заранський та з диригування – професор, народний артист України Юзюк. В інші періоди життя завжди зустрічались музиканти, великі музиканти, які тим чи іншим чином впливали на мій світогляд, впли-

– **Назвіть принаймні три складові успіху музиканта.**

– Перше – це 100% працелюбності: слід багато-багато працювати над собою, багато дізнатися, багато музикувати. Друге – це правильний менеджмент, тому що академічний музикант, зрештою, як і поп-музикант чи рок-музикант, має вміти прорекламувати себе. Можливо, це не дуже гарне слово,

вали на моє збагачення саме як артиста, як митця. Так що їх всіх дуже багато і я всім дуже вдячний.

– **Коли почався Ваш шлях безпосередньо як диригента? З якими труднощами Ви зіткнулися на початку кар'єри?**

– Вперше я виступив як диригент приблизно 7-8 років тому. Так сталося, що я часто грав як соліст і в

мене виникала така юнацька (наразі, здається, дещо смішна) думка, що я би продиригував по-іншому. І мені завжди хотілося: «От я би продиригував по-іншому». І в якийсь момент я зрозумів, що раз ти так думаєш, то треба спробувати. І я дійсно спробував, провів декілька концертів в ролі диригента, але ще тоді навчався диригуванню. Потім зрозумів, що моїх знань мені бракує, особливо в мануальній техніці, особливо в оперній творчості. Тобто, я більше займався симфонічною музикою, і зрозумів, що треба пізнати диригування в оперному мистецтві. Тоді я пішов навчатися.

Труднощі, вони в мене досі є, їх дуже багато, тому я завжди розвиваюся. Є така думка, що диригент починається від 60 років. Я з тою думкою погоджуюсь: коли вже людина, як артист-інструменталіст, набрала багаж знань, відіграла багато концертів, переграла багато композиторів, пізнала композиторів, лише тоді вона починає диригувати. Отже я тільки в процесі, й проблем у мене дуже-дуже багато (сміється).

– Чи вплинув диригентський досвід на Вас як сольного виконавця?

– Вплинув: це дало багато плюсів, це дало краще розуміння і контакту з диригентом. Тобто, я знаю про якісь проблеми, про які, напевно, звичайний соліст-інструменталіст, який не диригує, знати не може. Я вже більш до того підкарбований, це мені допомагає. І тоді, коли я соліст, мені багато дає знань саме диригентська справа, тому що я завжди намагаюсь, коли розбираю той чи інший скрипковий твір, вивчати партитуру. Це мені дає більше розуміння самого твору. Не з технічного боку своєї партії, а для розуміння цілого твору. Так само навпаки: коли я диригую, я знаю, що я хочу від музикантів, я знаю, як їм підказати, як скрипаль, що зробити. Чи так само з духовими, я вивчав, як працювати з духовими, як добитися такого результату, якого ти хочеш.

Отже, це такі справи, які мені одна одній дуже допомагають.

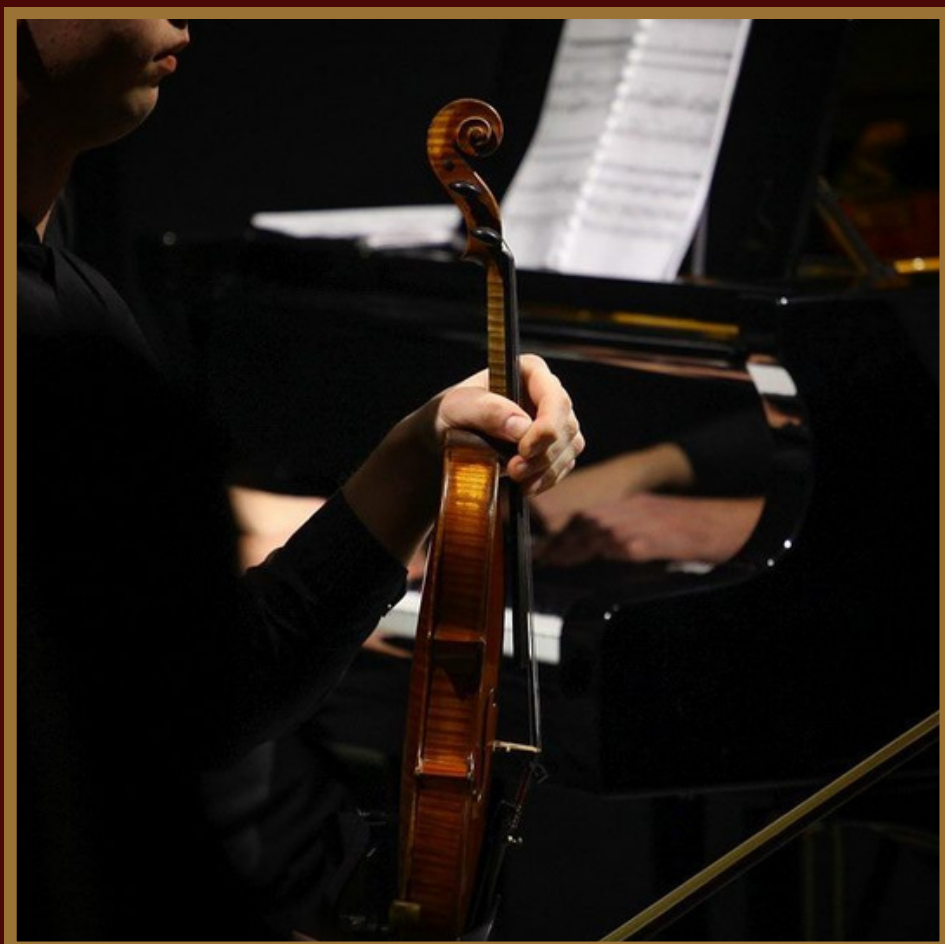
– Маєте досвід гри ще на якомусь інструменті?

– Ні, скрипка – це основний, фортепіано, як у нас всіх – загальне, а духові – це я дуже добре вивчав і намагався поспробувати хоча б видобувати звуки. Справді, знати артикуляцію духову, знати їхні штрихи, знати їхню правильну подачу – це все дуже важливо.

буває яскравий в нехорошому розумінні, коли щось не виходить, але в будь-якому випадку – це завжди яскраво. Кожен вихід на сцену – це величезне свято, це величезна радість, це моє життя. Я живу на сцені і обожнюю це *(усміхається)*.

– Але, можливо, є якісь знакові концерти, які чимось запам'яталися?

– Найбільше запам'ятався в юнацькому шкільному віці мій пер-

– Які найяскравіші спогади у професійній діяльності можете пригадати?

– Ой, та вони в мене є кожний день. Скільки я живу – в мене кожен день з музикою яскравий. Деколи він

перший концерт як соліста з оркестром. Я пам'ятаю, що в мене сталась така ситуація: я виконував концерт Ф.Мендельсона для скрипки з оркестром. Диригував чудовий диригент українського походження, який вже давно живе в Німеччині – Денис Прощаєв, і в мене тріснула струна під час концерту. Я в той момент подумав: «Чому саме зі мною? Це ж перший раз я граю з оркестром, і вона тріснула». Але я не зупинився *(жваво розповідає)*, і продовжував грати далі, і навіть закінчив ту першу частину. І що найцікавіше – ніхто це не помітив *(сміється)*. Коли диригент почав показувати вступ до другої частини, я кажу йому тихенько, що я

перепрошую, але мушу побігти поміняти струну. Це такий був досвід, дійсно, школа така. Тобто це був перший концерт з оркестром, пов'язаний з величезним хвилюванням, плюс ще й така неординарна ситуація. Можливо, якби це сталось зараз, то я до цього б зовсім по-іншому поставився, бо з досвідом. Але тоді це була хороша школа, яку я, слава Богу, якось витримав, пройшов (*сміється*), так що все нормально. Але потім дуже весело було, тому що вчителі загальноосвітніх дисциплін в десятирічці не до кінця розуміли, як я граю: добре, чи погано, але те, що в мене тріснула струна і я продовжив грати, то я тиждень міг не ходити до школи на загальні уроки. Я дуже з того був щасливий (*сміється*).

– **Чим** любляете займатися у вільний час, як знаходите баланс між роботою та особистим життям?

– Баланс між роботою і особистим життям такий собі. Моя дружина – балерина і нас багато що поєднує в творчій справі. Коли я працював у Львівській опері, деякий час ми з нею разом виступали. Коли я пішов з оперного театру, ми дуже переживали, що будемо мало разом на сцені. Але вийшло так, що коли я

пішов, ми разом виступали на сцені в десять разів більше. Ми заснували свій проєкт – це камерний балет: скрипка, фортепіано. Ми поставили от виставу “Кармен” (різні номери). Цей проєкт називається “Les Sons de la Danse” і ми зараз активно гастролюємо по Україні. Наша прем'єрна вистава була в Жовтневому палаці. Так само ми з нею разом їздимо на гастролі з іншими проєктами. Тобто так склалось, що особисте життя і творчість дуже пересікаються, вони поєднані. А щодо якогось відпочинку, чесно кажучи в мене тут все досить таки банально. Я дуже щасливий, коли маю час погуляти з собачкою чи подивитися фільм. Інколи в такому складному

І.Муравйов із дружиною

графіку ти не задумовуєшся, що ти десь хочеш подорожувати. Подорожі – це добре, але інколи, коли ти за якийсь тур переїжджаєш по 10 країн, то тобі хочеться просто елементарно дома полежати *(сміється)*.

– Так, починаєш цінувати такі моменти.

– Абсолютно, чим простіше, тим мені кайфовіше.

– **Не буває такого, що від музики потрібно трохи відпочити, щоб переключитися?**

– Від музики – ні, тому що музика завжди в мене у голові, і навіть вночі, я вічно про це думаю. Якщо я відпочиваю від музики, якщо так стається, що є якась пауза, то це на мене дуже погано впливає, тобто мені не по собі, якимось мене все нер-

вує. А коли якраз в творчому процесі – це для мене ідеальний баланс. От як і цього разу. Минулого тижня я виступав з «Кармен» у Кропивницькому, у вівторок – у Дніпрі, а далі я поїхав диригувати у Вінницю – там зовсім інша програма, і далі у Львові. Тепер – в Ужгороді, і знову зовсім інша програма. Тобто 3 різні програми за 10 днів – це, все ж таки, психологічно складно, але нічого, якимось справляюся *(усміхається)*. Мені краще так, ніж пауза.

– **Знаю, що давно концерти в ролі диригента проводили 1-2 рази на рік. Зараз їх більше?**

– Так. Їх тепер стало більше, тому що я тепер багато диригую закордоном. Також зараз я досить багато працюю з Рівненською філармонією і так сталося, що вже концертів, коли я диригую, стало більше. Наразі я більше граю, але так мені й подобається, тому що є багато скрипкового репертуару, який я б хотів грати, і в тому числі, з сучасної музики. В мене навесні буде тур з концертом Керлінгеса – австрійський композитор, мій друг. Це буде Берлінська філармонія, Мюнхенська, Дюсельдорф. Потім ще один концерт я граю українського композитора Олександра Шмикова, він вже давно живе у Франції, але теж у нас заплановані гарні концерти в Україні і так само закордоном.

Чудова музика, другий концерт фантастичний, я радий, що маю змогу прилучитися до них.

– **Яку музику, зазвичай, слухаєте в автомобілі?**

– Оо, я не слухаю класику в машині, тому що, коли я слухаю класику, то починаю задумуватись, відповідно мені не дуже комфортно водити. Якщо це хороший поп, джаз, рок, тоді слухаю хорошу музику будь-якого стилю.

– **Є улюблені виконавці?**

– У джазі – Маркус Мюллер – бас-гітарист, обожаю його. Люблю і наших виконавців – «Океан Ельзи». До речі, за останні два роки з'явилося багато нових цікавих артистів популярного жанру. У рок-музиці люблю «System of a Down».

– **Які фільми треба подивитися, книги почитати, щоб зрозуміти, хто такий Ігор Муравйов?**

– Ой, це складне питання. Якось про це ніколи не думав, я не знаю. Напевне, найкраще – прийти на концерт, послухати той, чи інший твір, який я виконую для себе і зрозуміти. Книги, чи фільми – я не знаю. У мене, я помітив, є таке, як у драматичних артистів – вони втілюються в свою роль, коли вони грають, і от роль продовжується так само в житті. У мене таке теж досить часто буває. В залежності від музики, яку я виконую, якийсь час я є такий самий: якщо це якась бетховенська симфонія, то я справді відчуваю таку гіперболізовану строгість; якщо це щось

романтичне, як «Сон» припустимо, от ми грали недавно концерт для скрипки з оркестром дуже романтичний, то я відчуваю себе таким романтиком-романтиком, закоханим у все на світі. Якось так музика дуже впливає на фізичний стан.

– Сприймаєте світ крізь призму цього твору?

– Так-так, абсолютно.

– **Якби не музика, то ким би Ви хотіли стати у житті?**

– А я не знаю інших професій (сміється).

– **Можливо, в дитинстві мріяли?**

– Я ще в школі, пам'ятаю, дуже хотів стати священником. От у мене була така мрія – стати священником. Згодом, коли замислювався над тим, чи можу я бути священником, то мені завжди здавалося, що, напевне, мені недостатньо знань і недостатньо якоїсь не те, що глибини, а розуміння, відмови від всього людського. Напевно я не заслуговую, хоча мені дуже хотілося. Я пам'ятаю, що кожен у класі хотів бути, до прикладу лікарем, а я кажу: «Я хочу бути священником» і всі казали: «О, ти будеш наших дітей хрестити» (сміється). От була така мрія.

“З Блаженнішим Святославом.” - І.Муравйов у Instagram.

Але потім, звичайно, як і всі хлопці, мрієш бути футболістом, тенісистом, всяке таке, але це таке дитяче. От справді, глибока мрія в мене була стати священником в дитинстві. А далі, в мене варіантів не було (усміхається).

– **Ви ходили до церкви, що з'явилося таке бажання?**

– Та я й досі, коли я вдома, щонеділі, слава Богу, відвікую Літургію. Я віруюча людина, це дає мені багато. По-перше, воно мене збирає: і духовно, і навіть чисто фізично якось тримає в руках, і знову ж таки, якщо говорити про Й. С. Баха: Бах усі свої твори присвятив Богу. У кінці кожного твору він писав, що присвячую Господу Богу. І

якщо дійсно зануритись у музику Баха, а це наша «Біблія музична», справді там можна знайти багато, навіть у шести скрипкових сонатах і партитах можна. Я деколи, коли граю, в мене виникає враження, що я бачу деякі з псалмів. Тобто це така глибина духовності, що мені здається, що якби я не був віруючий, то Баха я не зміг би грати по-справжньому. Для мене Бах – це в першу чергу, щось божественне, абсолютно божественне. І так само багато інших композиторів. Бетховен хотів закінчити життя самогубством, бо він втратив слух. Він розумів, що для музиканта втратити слух, для композитора,

для генія – це катастрофа. І він хотів кинутись з гори. Це є така байка, ніхто не знає, чи це правда. Бетховен напився і хотів кинутись з гори, і за ним почала котитися бочка з вином. Він від неї тікав, тікав, тікав, і потім вона впала з тієї скали, з якої він хотів скинутись. Він подивився на це все і зрозумів, що так не хоче загинути. І написав концерт, як вдячність Богові за життя. Тобто життя – це найцінніший дар, який дав Бог людині, при всіх негараздах. Ми зараз теж можемо бачити: наскільки наша країна переживає трагічні дні, але попри це все ми мусимо бути вдячні, ми мусимо бути сильні, ми мусимо йти вперед – і тоді все буде добре. Зараз такий період, ми мусимо це пережити. Але коли є якась частка духовності, ти відчуваєшся набагато легше.

– Так, людині необхідно у щось вірити, це допомагає.

– Які поради Ви б дали студентам, юним музикантам?

– Перше – хотіти займатися музикою, пізнавати цю справу, пізнавати інших артистів і копіювати інших артистів в якомусь студентському віці... Ви

знаєте, музикант формується з

трьох етапів. Перше – це навчання, друге – це копіювання, і третє – це коли ти сам митець. Без першого і другого третього не буде. Значить перше – нас навчають, друге – ми дійсно маємо пережити етап копіювання. Всі артисти через це проходять, тому треба просто прагнути, пізнавати більше, рости в своїй справі, старатися бути лідером в хорошому розумінні цього слова, і тоді все буде добре.

– Так, на основі перших двох пунктів у тебе й виробляється своє сприйняття, бачення, свій стиль.

– Так, от знаєте, як композитори переписують твори інших композиторів, просто, щоб набити руку, так само й художники. Вони вчаться, перемальовуючи ті чи інші полотна. Так само і в нас, ми мусимо десь теж так само копіювати, щоби розуміти, що

І.Муравйов у студентські роки

пишаюся, і собою пишаюся, в тому числі. Це було не просто, але в неї горіли очі, вона хотіла цього. Це найбільше підкупає. Ясно, що студент всього може не знати, і це нормально, в нього не все може виходити, і це нормально.

саме є моє. Це нормальний етап, формування артиста.

— Як кажуть, ми можемо зобразити лише те, що ми чули, або бачили, іншого не дано.

— **Ніколи не думали стати педагогом?**

— Я займаюсь педагогічною діяльністю більше приватно, коли я маю час. У мене у Львові є декілька студентів. Інша справа, що я завжди люблю студентів добрих, хто їх не любить, так? Але в першу чергу, я люблю студентів не тих, які вже добре грають, а тих, які хочуть. Оце для мене аргумент, тому що у мене була студентка, яка прийшла на дуже слабкому рівні, але в неї було величезне бажання добре грати, величезне бажання. Ми з нею рік потроху займалися, і вона вже цього року стала студенткою Львівської національної музичної академії. Я дуже цим пишаюся, і нею

но. Навіть у мене досі не все виходить – це теж нормально. Але саме те, коли людина має бажання – це найцікавіше, тоді і є бажання з нею працювати.

— **Ви вважаєте, що професія музиканта в сучасному світі є ще актуальною і перспективною?**

– Я впевнений, що так. Прикладом можуть слугувати мої гастролі Європою. У нас був виступ у Ельбській філармонії в Гамбурзі – це зараз найдорожчий зал світу. За три місяці до концерту був розпроданий цілий зал, а це 3 000 місць! Фантастично красивий зал! Отже, в світі є потреба класичної музики. Якщо був такий час, коли виходиш в зал і бачиш більше людей старшого покоління, то наразі виходиш в зал і бачиш, що молодь підтягується, це дуже приємно. Ба більше, молоді цікавлять щось складніше. Я помітив таку тенденцію: якщо старші люди йдуть на щось знайоме, можливо, це ностальгія за чимось там, то молодь – навпаки не боїться слухати щось нове. Інколи буває, думаєш: такі складні програми, як сприйме це публіка, це ж так складно навіть для музикантів деяких? Але молода публіка виходить задоволена і потім знов приходять на твій концерт, це кльово. Я впевнений, що академічне мистецтво, ніби має свої хвилі: десь є ліпше, десь є гірше, але в будь-якому випадку воно йде своїм ходом. Зараз, можливо, воно переживає якусь трансформацію, але я думаю, що все буде гаразд.

Інтерв'ю підійшло до завершення, обмінявшись ще кількома фразами, я попрощалася з музикантом. З проведеної розмови я зрозуміла: як важливо любити свою справу, не боятися змін у житті й не боятися створювати щось нове, реалізувавшись наповну. А всі перешкоди, які трапляються на нашому шляху, лише загартовують нас і допомагають зростати. Ще нагадало про те, що успіх обов'язково буде, якщо ти щиро цього хочеш і, звичайно, прикладаєш максимум зусиль.

Тому хочу побажати всім читачам розуміння, бажання і наснаги!

Розмову вела Анна КРЕГУЛ

СИМФОНІЧНА КУЛЬМІНАЦІЯ МАРТОНІВСЬКОГО МАРАФОНУ

Безумовно, ювілейні дати є чудовим приводом для активізації проведення різноманітних мистецьких заходів, формування громадського ставлення і сприйняття яскравих культурних явищ. Таким унікальним феноменом для Закарпаття є творчість музичного корифея Іштвана Мартона – визначного композитора, педагога, громадського діяча. Протягом останнього місяця було проведено велику кількість заходів до столітнього ювілею Маестро та однією з найяскравіших акцій став 20-й міжнародний фестиваль “Музичне сузір'я Закарпаття”, повністю присвячений цій знаковій події.

Відвідини концертів із музикою І. Мартона справили на мене дійсно сильне враження, але особливе захоплення, ба навіть приголомшення від масштабності звучання музики земляка я отримав від його симфонічних полотен, які стали грандіозною кульмінацією усього фестивалю. На превеликий жаль, симфонічна музика І.Мартона виконується вкрай рідко, тому концерт 22 листопада у залі Закарпатської обласної філармонії за участі акаде-

академічного симфонічного оркестру під орудою заслуженої артистки України Вікторії Свалявчик-Цанько та гостя зі Львова – талановитого скрипаля, лауреата міжнародних конкурсів Ігоря Муравйова, можна вважати рідкісною історичною подією.

Дійство розпочалося вступним словом заслуженого діяча мистецтв України, композитора Віктора Теличка, який є ініціатором і головним натхненником «Музичного сузір'я». Ініціативу перейняла ведуча концерту – музикознавець Наталія Піцур, що окреслила основні аспекти біографії Іштвана Ференцовича, визначила його величезний вплив на розвиток культури Закарпаття, наголосила на важливості проведення подібних акцій.

Ще мить – і на сцену виходять оркестранти. Зала наповнилася

інтригою; очікування чогось величюного відобразилося на загадковій, проте приємній атмосфері.

Яскравий перший акорд і химерні звучання скрипок створюють пейзажну картину у вступі "Карпатської рапсодії". На підтвердження цьому награвання дерев'яної духової групи нагадують трембітальні сигнали. За мить образ стає повнозвучним і нагадує карпатський вальс, соло кларнета, сповнене меланхолії, насичене надзвичайно щемливими інтонаціями – звучить народна пісня. Перша кульмінація – яскрава, сповнена мужності, пафосу. Тут потрібно відзначити збалансованість звучання оркестру, адже саме це дозволило якісно втілити блискуче проведення народної теми. Далі прозвучали і емоційні ліричні зітхання, і танцювальна, грайлива коломийка, і різноманітні барвисті соло.

Заключний розділ рапсодії має величний характер. Тут, у поважному соло, свою майстерність проявила партія фагота. Народна тема варіюється, увиразнюється в туттій-

ному наростанні. Диригентура Вікторії Свалявчик-Цанько вміло синтезувала експресію оркестрового звучання і провела життєствердну кульмінацію. Завершується симфонічне полотно вражаючим прийомом – весь оркестр замовкає, окрім педалі мідних, а фінальний мажорний акорд на сфорцандо проймає захопленням і дивовижним піднесенням. Залом прокотились овації, публіка була в особливому захваті.

Особливим моментом вечора стало виконання Скрипкового концерту, де партію солюючого інструменту виконав надзвичайно талановитий музикант Ігор Муравйов. Починається твір помпезно, яскраво. І.Мартон зберігає традицію жанру як «змагання» соліста з оркестром. Оркестр тут звучить монолітно, і, не дивлячись на труднощі багатства образів та різних тембрових пластів, виконання колоритне, переконливе. Загалом тематизм концерту передбачає і пасторальність, і ліричність другої частини (у формі колицькової), і коломийкові танцювальні

мотиви у стрімкому святковому фіналі.

Соліст зі Львова вразив публіку неймовірною технікою, виразовим багатством, емоційною переконливістю гри. Артист зачарував мене глибокою, дуже виразною мімікою, експресивним запалом

виконання музики, яку він «прожив» разом із слухачем. Фінальні оплески звучали довго, у залі панувала атмосфера свята, а воно й дійсно так – вперше за тривалий час прозвучали кращі зразки симфонічної музики І.Мартона. Вони

зазначили зрілий період творчості Маестро, стали одними з кращих мистецьких досягнень Закарпаття.

Ігор Муравйов, який вперше познайомився із музикою композитора, щиро поділився особистими враженнями: «Цим концертом ми можемо яскраво представляти Україну, і показувати, наскільки багата в нас концертна [жанрова] культура, зокрема й скрипкова».

Приємно здивував і наш академічний симфонічний оркестр, адже виконання непростих творів було передусім професійне та

яскраве. Витримано було баланс між солістом і тутті, вибудована драматургія твору, у чому важливу роль відіграла диригентка В.Свялявчик-Цанько.

Словом, усі здобули позитивний досвід: студенти та інші слухачі мали можливість насолодитися чудовим виконанням неперевершеної музики закарпатського композитора, оркестранти глибоко занурились у світ звуків, породжених Генієм Іштвана Мартона, львівський гість, як сам зазначає, відкрив для себе новий твір, котрий

невдовзі буде представлено на інших сценічних майданчиках.

Подібні заходи вселяють надію, що музика видатного Іштвана Мартона житиме ще довго на концертній естраді.

Микола АНТОНОВ

СУЧАСНА ПОЧАТКОВА МУЗИЧНА ОСВІТА: ШЛЯХ ДО ДОСКОНАЛОСТІ ЧИ ЗАРУЧНИЦЯ РЕФОРМ?

Фото: muzabetka

Нещодавно ми відзначали Міжнародний день студента – свято, котре стосується кожного з нас, адже усі ми перебуваємо, чи колись зажили долю студента. Безперечно, дане свято асоціюється з веселими вечірками, цікавими зустрічами, яскравими враженнями. Але в умовах війни повноцінно відзначити це свято неможливо – надто гостро відчуваєш відповідальність за себе, свою поведінку, постійно з тривогою вивчаєш новини, намагаєшся будь-якими засобами підтримати наших героїв...

Мене це свято наштовхнуло ще й на роздуми про майбутнє професіональне життя. По завершенню навчання в коледжі ми здобуваємо кваліфікацію викладача. Отож поміркуємо: чим живе сучасна музична освіта в Україні, як вона пристосовується до дійсності, які пріоритети перед собою ставить?

Впевнена, що жодна людина не уявляє своє життя без музики, адже ми всі щодня чуємо музику на вулиці, в кафе, магазинах, рекламі, вдома в навушниках... постійно! Відтак, розуміння музичного мистецтва, плекання кращих його здобутків є важливою потребою сучасної освіченої людини, а музична освіта є важливою складовою культурної політики держави. Від її якості залежить чи буде українська академічна музика рухатися вперед, чи стоятиме на місці. А позаяк сьогодні ми особливо прагнемо процвітання нашої культури, розвиток музичного мистецтва є ключовим, а отже, якості музичної освіти потрібно приділити особливу увагу.

У даній статті я буду посилатися на власний досвід і зосереджу Вашу увагу на специфіці музичної освіти у загальноосвітніх і музичних школах.

Сьогодні навчання музиці відбувається у двох відносно самостійних сферах –

загальноосвітній і професійній, що мають різне спрямування і мету. Загальною музичною освітою опікуються загальноосвітні школи, гімназії, ліцеї. Вони мають на меті розвинути естетичний смак, виховати грамотних слухачів та поціновувачів висо-

кого мистецтва. Варто наголосити, що предмета «Музика» в школі наразі немає, натомість введено інтегрований курс «Мистецтво», де об'єднуються два види творчості – музична та образотворча. Безумовно, синтез мистецтв має численні приклади у творчості багатьох відомих митців. Але, на мою думку, варто було все-таки залишити окремі предмети в школі, бо один педагог не може якісно й повноцінно забезпечити навчання дітей за цими двома галузями.

Музична складова уроків мистецтва у загальноосвітній школі передбачає ознайомлення дітей із постатями композиторів та музичними зразками різних епох, що

розширює світогляд і збагачує духовно. Проте, як свідчить практика, до цих занять ставляться

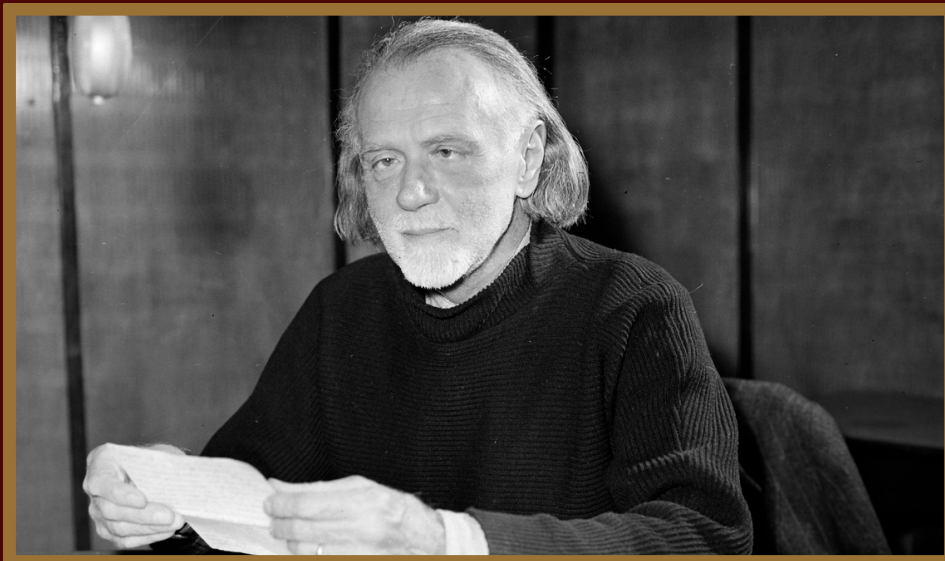
Музичні заняття у школі в деяких країнах проходять щодня

легковажно, інколи їх замінюють «важливішими» уроками, обґрунтовуючи це нестачею часу на опанування природничих предметів чи іноземною мовою. Тут одразу спадає на думку зарубіжний досвід: чи знизився у школах Японії, Фінляндії, Угорщини та інших країн рівень загальноосвітньої підготовки, хоча вони щодня (!) мають уроки музики? Навпаки – досвід музикування допомагає дітям формувати емоційний інтелект, вчить імпровізувати, креативно вирішувати проблеми, критично мислити.

Найголовнішою проблемою музичної освіти в Україні є те, що нам не прививають любов і повагу до академічної музики з дитинства.

Тут доречно навести цитату видатного угорського композитора і педагога Золтана Кодая: «Я би порадив своїм юним колегам, композиторам симфоній, час від часу навідувати дитячі садочки. Саме там вирішується, чи буде хтось розуміти їх твори через двадцять років».

школі естетичного виховання мають уроки з гри на обраному інструменті (або інструментах), співу в хорі, вивчають музично-теоретичні дисципліни. Тут слід ретельно розглянути останні, адже вони розвивають музичний слух і пам'ять, сприяють формуванню музичного смаку і творчих здібностей, ознайом-

Золтан Кодай

Також непокоїть те, що у програмах «Мистецтво» у загальноосвітніх школах досить мало часу відводиться на ознайомлення із високою академічною творчістю. Це призводить до естетичного «зубожіння» сучасних слухачів, яким бракує музичної ерудиції, вишуканого смаку, через що вони надають перевагу популярній розважальній, танцювальній музиці, яка не розвиває особистість, а є своєрідним «фаст-фудом» духовності.

Подолати цю проблему покликані музичні та мистецькі школи. Учні

люблять із історією музичного мистецтва і зразками різних епох, допомагають краще розуміти музику. Отже, уроки з сольфеджіо та музичної літератури грають важливу роль у професійному становленні майбутнього музиканта і мають багато завдань.

У всіх музичних закладах практикуються індивідуальні заняття, котрі у найбільшій мірі розкривають творчий потенціал і створюють тісний контакт педагога з учнем. Такий метод найбільше підходить при навчанні співу чи гри на музичному інструменті, але може використовуватися і при вивченні музично-теоретичних дисциплін. Однак, при таких обставинах особливо гостро може постати проблема психологічної несумісності учня з учителем. Тому, на таких заняттях педагог повинен не тільки акцентувати увагу на важливих деталях, а і

шукати індивідуальний підхід до учня, що зробить заняття продуктивнішими.

Окрім індивідуального навчання, проводиться і робота в групі, найчастіше у ході вивчення музично-теоретичних дисциплін чи ансамблевого музикування. Слід зазначити, що колективна форма навчання не завжди ефективна для всіх членів групи. Причинами цього можуть бути різні здібності учнів, їхнє неоднакове ставлення до навчально-виховного процесу тощо. Виходом із такої ситуації може стати індивідуалізоване (диференційоване) навчання – робота з учнівською групою, яка створена шляхом диференціації учнів за ознаками подібних індивідуальних особливостей.

Важливу роль в освіті відіграє програма, яка врегулює навчально-виховний процес. Оскільки світ не стоїть на місці, навчальна програма в мистецьких закладах потребувала негайних змін. Особливо до цього підштовхнуло повномасштабне вторгнення, яке змусило всіх нас переглянути свої пріоритети. Оновлення навчальної програми передбачає не тільки відмову від музичної культури ворога, але й

використання новітніх технологій для творчого розвитку та заохочення до навчання. Оновлена навчальна програма пропонує широке коло ідей та підходів до викладання музично-теоретичних дисциплін.

Великою проблемою музичної освіти в мистецьких школах є недостатня кількість підручників. Слід відзначити, що наразі педагоги свідомо відмовляються від російськомовної літератури. Але це виявило ще одну серйозну проблему: українськомовна навчальна література майже відсутня. Це суттєво ускладнює навчальний процес, адже учням немає звідки черпати матеріал, готуючись до уроків. Маю надію, що вітчизняні

науковці в музичній сфері невдовзі поповнять кількість українськомовної літератури якісними посібниками, а держава заохотить і підтримає їх у цій справі.

Також, значно погіршує ситуацію відсутність якісних музичних інструментів. Найважливіша матеріальна база є застарілою, часто у незадовільному стані. Це точно не заохочує юних музикантів до занять. Зважаючи на вимоги сучасності, мистецька освіта ступила на шлях модернізації. Педагоги-музиканти повинні враховувати особливості та запити не лише суспільства, а і теперішнього підростаючого покоління. Позаяк у дітей необмежений доступ до гаджетів, музична освіта не може обійтися без залучення новітньої техніки. Та часто в музичних школах немає необхідних девайсів. Якщо вони і присутні, то завдяки вчителям або спонсорам. Відсутність такого обладнання гальмує навчальний процес. Натомість, залучення новітньої техніки значно полегшує виклад матеріалу і концентрує увагу дітей.

На жаль, в умовах обмеженого

фінансування мережа мистецьких шкіл непомітно, проте неухильно скорочується. Та й батьки часто не розуміють цінності якісної музичної освіти, не дбають про всебічний гармонійний розвиток своїх дітей, віддаючи перевагу спортивним гурткам чи комп'ютерним іграм. Тут спадає на думку ще один приклад: у Баварії держава власним коштом забезпечує усіх дітей початкової школи безкоштовним музичним інструментом (на вибір) і, відповідно, забезпечує безоплатне навчання усіх грі на інструменті (!) Напрошується питання: якби музична освіта була непотрібною, чи витрачала б така розвинена, цивілізована держава кошти на «зайві заняття» дітей?

Підбиваючи підсумки, зауважимо, що сучасна музична освіта в Україні стрімко змінюється, згідно вимог сьогодення. Проте, вона все ще не є досконалою. Отож, нашому уряду

та місцевим органам влади слід створити якомога сприятливіші умови для естетичного розвитку підростаючого покоління, аби виховати творчу, активну, національно свідому генерацію, що розбудуватиме нашу країну на основі істинних цінностей!

Використання різних інструментів на уроці сольфеджіо

Вікторія ГОДЬМАШ

ЛІНА КОСТЕНКО: «МУЖНІСТЬ НЕ ДАЄТЬСЯ НАПРОКАТ»

Думаю, всі

Закарпатський заслужений академічний народний хор

позитивну,

коли-небудь відчували моменти потужного впливу музики на наші емоції. Це відбувається, коли ви “розчиняєтесь” в музиці і не помічаєте, що відбувається навколо, поринаєте в кожен звук і відчуваєте душевну насолоду, або ж навпаки проникаєтесь драмою, яка вражає у саме серце. Роль музики у розвитку не лише естетичних смаків, а й розвитку особистості, загальної культури, освіченості, креативності переоцінити неможливо. Вона має вплив як на емоційну, чуттєву, так і на інтелектуальну та творчу сфери життя людини. Музичне мистецтво володіє унікальною здатністю легко проникати в глибини нашої свідомості та викликати емоції, реакції, які впливають на наші думки й дії. Різноманітні мелодії, гармонії, ритми можуть створювати атмосферу, що визначає настрій оточуючого нас простору.

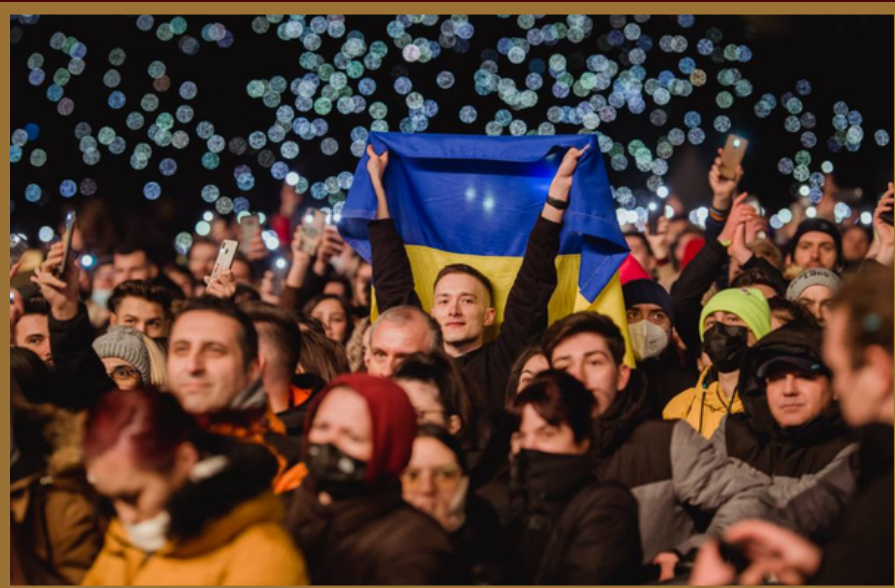
Наприклад, послухавши світлу,

сповнену надії та радості музику, ми будемо дивитись на світ крізь призму створеного настрою: романтичного, піднесеного, або навпаки, якщо музика, яку ми слухали, була драматичною, трагічною, сповненою конфліктності, то ми, переживаючи всі ці емоції, будемо асоціювати себе з цим героєм, що всупереч усьому продовжує боротьбу і змагається за своє щастя.

Таким чином, музика завжди була ефективним засобом вираження емоцій та ідей, тому митці використовують її як засіб комунікації, щоб показати власну позицію та донести певну думку до слухачів. Через музику митці можуть виражати переживання, сподівання, невдоволення, протест та навіть привертати увагу до соціальних проблем чи згуртовувати маси на основі громадських ідей. Одним з прикладів такого феномена є акція «Молитва за Україну», що вже 10 років поспіль організовується Закарпатським

заслуженим академічним народним хором в Ужгороді 24 серпня – в день, коли Україна здобула незалежність. Зустрічаючи схід сонця, як символ початку і надії, музиканти, представники духовенства та мешканці міста виконують духовну й патріотичну музику, показуючи духовне багатство, миролюбність та віру у майбутнє України. Варто згадати про те, як підносить і згуртовує суспільство виконання Державного гімну. У ньому ми знаходимо віру в непоборність України і впевненість у невичерпності таланту й сили народу.

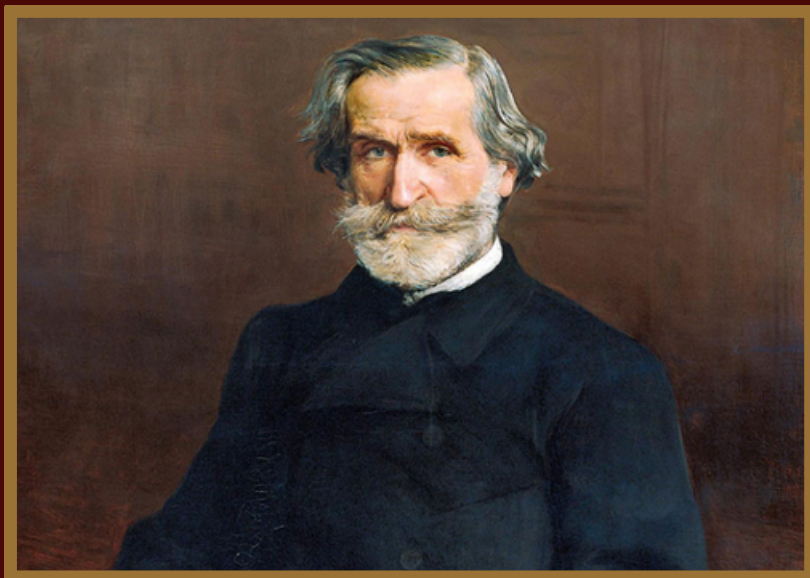
Універсальна мова музики перетинає межі культур та націй, згуртовує людей різного віровчення та переконань навколо значущих цілей та ідеалів. Згадаймо творчість Джузеппе Верді, яка тісно пов'язана з національно-визвольним рухом італійського народу. Невипадково пер-

ший період його композиторської діяльності можна назвати періодом «революційної опери», а точніше «опери Рисорджименто». Мелодії хорів з опер «Навуходоносор» та «Ломбардці» звучали на площах, у будинках, селищах, вони стали справжніми закличками до змін, сприяли зміцненню національної ідентичності.

Показовою у цьому сенсі є творчість Людвіга ван Бетховена. Усвідомивши та творчо переосмисливши період революційних змін у Європі, композитор зумів позицію

особистого протесту перевести у загальнолюдський масштаб, стверджуючи образ незламності та героїзму. Яскравим прикладом служіння суспільним національним ідеалам є творчість Фридеріка Шопена, Миколи Лисенка, Миколи Леонтовича, Бориса Лятошинського та багатьох інших. Вони створювали музику, яка відображала національний дух та

Джузеппе Верді

історію народу, сприяла зміцненню національної самосвідомості та любові до рідної землі.

Також варто згадати про те, яку роль відіграла музика за часів становлення української державності на початку ХХ ст. Пісні української повстанської армії, січових стрільців стали символом незламності, сили духу, братерства та віри у силу Добра. Ця музика підтримує військових у важкий час, мотивує та спонукає до дій, тому є актуальною і нині. У цей переломний момент історії українські митці виступають як голос нації, використовуючи свою творчість для підтримки країни.

Беззаперечним доказом того, що мистецтво наділене рушійною силою є сумнозвісний період в історії України – «Розстріляне Відродження». За що безжально знищено українських письменників (М.Хвильовий, Є.Плужник, В.Підмогильний, В.Стус, В.Симоненко), художників (М.Бойчук, В.Седляр, М.Гаврилко), режисерів Леся Курбаса і О.Довженка та громадських діячів? Саме за їх культурну та національну діяльність, за мистецтво, через яке вони вели діалог зі світом, яке несло в собі національну ідею, за сміливість і мужність у власній позиції.

Як писав геніальний Василь Стус: «Митець потрібен своєму народові та й усьому світові тільки тоді, коли його творчість зливається з криком його нації».

Отже, історично, мистецтво завжди було потужним засобом впливу на суспільні маси. Воно завжди буде займати вагомe місце у людському житті, проте не лише заради естетичного задоволення. Адже його сила полягає в тому, що воно здатне об'єднувати людей, викликати рефлексію та спонукати до дій, які можуть змінити світ. Таким чином, музика, художнє мистецтво, література, театр, кінематографія – це потужний інструмент формування зрілої нації, розвиваючого соціокультурного середовища, свідомих і вільних громадян.

Лєна КРЕГУЛ

*Тетяна РОСУЛ – головний редактор
Редакційні колегія:*

*Микола АНТОНОВ Анна КРЕГУЛ
Вікторія ГОДЬМАШ Лєна КРЕГУЛ*

Верстка і дизайн –

Анна КАПЛАН & Микола АНТОНОВ